

Korniza ligjore kombetare dhe nderkombetare që mbështet ndërhyrje gjithëpërfshirëse për aftësinë e kufizuar gjatë menaxhimit të situatave të rrezikut nga fatkeqësitë.

Ka një kuadër të politikave ndërkombëtare dhe kombëtare, të cilat janë të disponueshme për të ndihmuar/për të udhëzuar zbatimin efektiv të menaxhimit të situatave të rrezikut nga fatkeqësitë duke i bërë ato gjithëpërfshirëse sa i përket aftësisë së kufizuar. Midis tyre janë Agjenda 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm, Konventa për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara (KNDPAK/CRPD), Samiti Botëror Humanitar, Marrëveshja për Ndryshimin e Klimës në Paris, Habitat III dhe Agjenda e Re Urbane, Ligji Shqiptar “Për mbrojtjen civile”, Konventa për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara KDPAK/

Konventa e Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara u miratua në Dhjetor 2006 dhe u ratifikua nga qeveria shqiptare në Dhjetor 2012. Konventa shënon një "ndryshim të paradigmes" për sa i përket qëndrimeve dhe qasjes ndaj personave me aftësi të kufizuara, duke kaluar nga trajtimi i personave me aftësi të kufizuara si "objekte" të bamirësisë, trajtimit mjekësor dhe mbrojtjes sociale drejt trajtimit të tyre si "subjekte" me të drejta, të cilët janë në gjendje t'i kërkojnë ato të drejta dhe të marrin vendime për jetën e tyre bazuar në pëlqimin e tyre të lirë dhe të informuar, si dhe duke qenë anëtarë aktivë të shoqërisë. Neni 5 parashikon të drejtën për barazi dhe mosdiskriminim. Masat emergjente dhe legjislacioni i miratuar gjatë krizave të emergjencës duhet të sigurojë që personat me aftësi të kufizuara nuk diskriminohen në asnjë aspekt të jetës së tyre. Neni 10 detyron shtetin të mbrojë të drejtën e jetës së personave me aftësi të kufizuara. Vendimet për shpërndarjen e burimeve të shpëtimit të jetës nuk duhet të bazohen në shkaqe që lidhen me aftësinë e kufizuar. Duhet të ndiqet Udhëzuesi Etik i Shoqatës Botërore të Mjekësisë. ‘Në zgjedhjen e pacientëve që mund të shpëtohen, mjeku duhet të marrë në konsideratë vetëm statusin e tyre mjekësor dhe përgjigjen e parashikuar ndaj trajtimit dhe të përjashtojë çdo konsideratë tjetër bazuar në kriteret jo-mjekësore.

Neni 11 e detyron shtetin të garantojë sigurinë e personave me aftësi të kufizuara në situata rreziku, konflikti, emergjencash humanitare ose të katastrofave natyrore. Shtetet duhet të sigurojnë që ligjet, politikat dhe masat e shpërndarjes së burimeve të kryhen në atë mënyrë që të mbrojnë personat me aftësi të kufizuara nga rreziku i infeksionit dhe vdekjes. Neni 19 parashikon të drejtën për të ushtruar zgjedhje dhe kontroll mbi atë se ku dhe me kë të jetojë, të marrë pjesë në komunitet në baza të barabarta si të tjerët dhe të ketë akses në çdo mbështetje të nevojshme për t'iu mundësuar personave me aftësi të kufizuara të jetojnë në mënyrë të pavarur. Pa planifikim dhe pa burimet e domosdoshme, kërkesat aktuale për distancimin shoqëror do të ndikojnë në mënyrë disproporcionale personat me aftësi të kufizuara që jetojnë në ambiente rezidenciale shëndetësore dhe ato të përkujdesjes sociale. Neni 25 siguron të drejtën për standardet më të larta të arritshme të shëndetit për personat me aftësi të kufizuara. Ambjentet dhe pajisjet shëndetësore të

disponueshme për publikun e gjerë duhet të jenë njësoj të disponueshme dhe të arritshme për personat me aftësi të kufizuara. Neni 32, njeh rëndësinë e bashkëpunimit ndërkombëtar për të adresuar kapacitetet e kufizuara të disa shteteve për t'iu përgjigjur situatave të rrezikut dhe krizave humanitare.

Agjenda 2030 – Objektivat për Zhvillim të Qëndrueshëm. Axhenda 2030 thekson që të gjitha shtetet kanë përgjegjësi të respektojnë, mbrojnë dhe promovojnë të drejtat e njeriut pa diskriminim të çfarëdo lloji, përfshirë edhe në lidhje me personat me aftësi të kufizuara. 17 Qëllimet e saj ofrojnë një kornizë të daakotësuar ndërkombëtarisht për veprim për zhvillim kombëtar dhe global për periudhën deri në vitin 2030. Qëllimi 9 është veçanërisht i rëndësishëm për përfshirjen e personave me aftësi të kufizuara në aksione humanitare. Ai pohon nevojën për të promovuar shoqëri paqësore dhe gjithëpërfshirëse për zhvillimin e qëndrueshëm, sigurimin e qasjes në drejtësi për të gjithë dhe ndërtimin e institucioneve efektive, të përgjegjshme dhe gjithëpërfshirëse në të gjitha nivelet. Qëllimi 9 u bën thirrje shoqërive të ndërtojnë infrastrukturë të shëndoshë, veçanërisht në zonat e prekura nga katastrofat. Qëllimet 11 dhe 13 shërbejnë për të kujtuar se asnjë çështje, përfshirë parandalimi dhe lehtësimi nga katastrofat, nuk mund të kuptohen ose adresohen në mënyrë efektive, nëse janë të izoluara.

Korniza Sendai për Uljen e Rrezikut në Raste të Fatkeqësive 2015-2030. Korniza Sendai, e miratuar nga Shtetet Anëtare të Kombeve të Bashkuara në 2015, synon të zvogëlojë rreziqet nga katastrofat dhe humbjen e jetës dhe pasurive. Ajo promovon një qasje të gjithanshme të një shoqërie që përfshin personat me aftësi të kufizuara. Korniza promovon përfshirje, aksesueshmëri, dhe zbatimin e standardeve të projektimit universal, dhe pranon që personat me aftësi të kufizuara dhe organizatat e tyre kanë një rol kritik për të luajtur në të gjitha fazat e planifikimit të uljes së rrezikut nga katastrofat.

Samiti Botëror Humanitar (2016) dhe Agjenda për Angazhimet e Njerëzimit. Situata e personave me aftësi të kufizuara u diskutua gjatë Samitit Botëror Humanitar dhe një numër organizatash u prononcuan për të përfshirë personat me aftësi të kufizuara në aksionin humanitar. Shtetet Anëtare, organizma të Kombeve të Bashkuara, organizatat joqeveritare (OJQ) dhe të tjerë pjesëmarrës në këtë takim, pranuan që politikat humanitare, procedurat dhe programet që kërkojnë të përfshijnë personat me aftësi të kufizuara duhet të forcohen dhe të kenë qasje sistemike. Karta e Përfshirjes së Personave me Aftësi të Kufizuara në Veprime Humanitare, e prezantuar gjatë Samitit, përcakton pesë angazhime për veprim: mosdiskriminim; pjesëmarrjen; politika gjithëpërfshirëse; përgjigje/reagime dhe shërbime gjithëpërfshirëse; dhe bashkëpunim dhe koordinim.

Ligj Nr. 45/2019 “Për mbrojtjen civile”. Neni 14, pika 3 e këtij ligji parashikon që planet për emergjencat civile marrin në konsideratë trajtimin me prioritet të fëmijëve, të moshuarve, të personave me aftësi të

kufizuara, të shtresave në nevojë dhe grave. Ndërsa neni 50, pika 2 parashikon që llojet e sinjaleve të alarmit për njoftimin e hershëm të popullsisë për marrjen e masave të menjëhershme për mbrojtjen nga fatkeqësitë, në varësi të shkallës së rrezikut dhe të shtrirjes territoriale, testohen, me qëllim që të jenë të komunikueshme për kategoritë e personave: a) me vështirësi në dëgjim, me anë të shenjave pamore; b) me vështirësi në shikim, me anë të sinjaleve akustike dhe të prekshme; c) me kufizime intelektuale, në formate të thjeshtuara, përmes mesazheve me piktograme ose gjuhë e thjeshtë në media. Neni 57, që përcakton të drejtat e shtetasve, parashikon që shtetasit kanë të drejtë të informohen në mënyrë të përhershme dhe të përditësuar për risqet nga fatkeqësitë, si edhe për masat e nevojshme dhe ato të marra për menaxhimin e tyre. Pika 2 e këtij neni parashikon që shtetasit kanë të drejtë të kërkojnë mbrojtjen e jetës së tyre dhe të pronës nga strukturat e mbrojtjes civile, sigurimin e kushteve për jetesë kur janë prekur nga fatkeqësia, deri në momentin e rikthimit në gjendje normale, duke ju dhënë prioritet shtetasve më të rrezikuar, si fëmijët, të moshuarit, personat me aftësi të kufizuara dhe gratë. Ndërsa neni 59 përjashton nga detyrimi për t'u angazhuar në operacione për parandalimin dhe përballimin e fatkeqësive, mes disa kategorive edhe personat me aftësi të kufizuara dhe personat që kujdesen për ta.